

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

**Методичні рекомендації
до виконання курсової роботи
для здобувачів вищої освіти
спеціальності 053 "Психологія"
освітньої програми "Психологія бізнесу"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2025**

УДК 159.9:316.6(072.034)

C70

Укладачі: Г. В. Білоконенко
Н. Є. Афанасьєва

Затверджено на засіданні кафедри психології і соціології.
Протокол № 3 від 24.09.2024 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Соціальна психологія [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до виконання курсової роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 053 "Психологія" освітньої програми "Психологія бізнесу" першого (бакалаврського) рівня / уклад. Г. В. Білоконенко, Н. Є. Афанасьєва. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2025. – 42 с.

Подано вимоги до написання, оформлення та захисту курсових робіт, структуру курсової роботи, перелік рекомендованих тем курсових робіт (у рамках традиційних і нових трендів соціально-психологічних досліджень, дослідження соціально-психологічних феноменів). Наведено приклади змісту курсової роботи із соціальної психології, зразки оформлення титульного аркуша, таблиць і рисунків, списку використаної літератури; критерії оцінювання курсової роботи із соціальної психології.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти спеціальності 053 "Психологія" першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання.

УДК 159.9:316.6(072.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2025

Вступ

Курсова робота з соціальної психології – це самостійна навчальна робота здобувачів вищої освіти, яку виконують з метою розвитку вмінь і навичок науково-дослідної роботи. У процесі роботи здобувачі вищої освіти глибше ознайомлюються з методологічною базою соціальної психології, з новими публікаціями з вибраної проблеми, розвивають вміння роботи з науковою літературою, а також учаться ясно й переконливо викладати власні думки. Курсова робота сприяє поглибленню теоретичних і практичних знань у галузі соціальної психології, розвитку дослідницьких умінь і навичок.

У курсовій роботі з соціальної психології повинна бути виділена актуальна проблема, подані точки зору вітчизняних і закордонних дослідників, описані основні результати проведених досліджень, оцінений стан проблеми. Оцінити стан проблеми можна, наприклад, відповівши на такі питання: наскільки суперечливі позиції дослідників цієї проблеми, які аспекти проблеми більше і які менше вивчені, використовуються чи ні накопичені знання на практиці тощо.

У процесі виконання й захисту курсової роботи здобувачі вищої освіти повинні показати: відповідну теоретичну підготовку в галузі соціальної психології, ознайомленість з актуальними проблемами соціальної психології; вміння визначати методи рішення проблеми, вибирати методи соціально-психологічного дослідження; уміння організувати й проводити науково-психологічне дослідження (соціально-психологічний експеримент, спостереження, соціально-психологічну діагностику тощо); уміння збирати, опрацьовувати, аналізувати й інтерпретувати отримані емпіричні дані, оцінювати й доводити ефективність проведеного соціально-психологічного дослідження; уміння формулювати висновки й рекомендації; обґрунтувати доцільність застосування соціально-психологічних технологій формування / корекції поведінки / особистісних характеристик; уміння вести дискусію на захисті курсової роботи.

Курсову роботу виконують згідно з навчальним планом й захищають у предметних комісіях.

Тематику курсових робіт (додаток А), запропонованих викладачами кафедри психології і соціології може бути уточнено індивідуально відповідно до інтересів здобувачів вищої освіти. Вона повинна бути актуальною, відповідати проблематиці наукових досліджень кафедри. Здобувачам

вищої освіти надають право пропонувати свої теми досліджень за умови узгодження з науковим керівником. Ці теми обов'язково розглядають й затверджують на засіданні кафедри психології і соціології.

За здобувачем вищої освіти, відповідно його вибору і за згодою викладача, закріплюють тему та призначають наукового керівника. Вибір теми й призначення наукового керівника здійснюють на початку семестру.

Захист курсових робіт відбувається до початку екзаменаційної сесії. До захисту курсових робіт здобувача вищої освіти допускають після перевірки курсової роботи керівником і оформлення ним відповідного відгуку.

Робота повинна бути підписана здобувачем вищої освіти і подана керівникові на перевірку не пізніше, ніж за десять днів до захисту. Оцінка комісії може відрізнятись від оцінки, запропонованої науковим керівником. У цьому випадку комісія заносить свої зауваження у рецензію, складену керівником, і засвідчує її своїми підписами.

Методичні рекомендації до курсової роботи слугують орієнтиром і керівництвом для здобувачів(-чок) вищої освіти III курсу першого (бакалаврського) рівня в процесі проходження цих етапів. Компетентності та результати навчання за освітнім компонентом наведено в табл. 1.

Таблиця 1

**Компетентності та результати навчання за освітнім компонентом
"Курсова робота: Соціальна психологія" (ОК24)
(ОП "Психологія бізнесу")**

Результати навчання (РН)	Компетентності, які має опанувати здобувач(-ка) вищої освіти	
	загальні (ЗК)	спеціальні (СК)
РН4	ЗК2; ЗК3; ЗК5; ЗК6; ЗК7	СК1; СК2; СК3; СК4; СК6; СК7; СК12; СК14
РН5	ЗК2; ЗК3; ЗК5; ЗК6; ЗК7	СК1; СК4; СК5; СК9; СК11; СК12; СК14
РН6	ЗК2; ЗК3; ЗК5; ЗК6; ЗК7	СК4; СК5; СК6; СК7; СК9; СК10; СК12

Примітка.

РН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

РН5. Вибирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

PH6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збирання первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК12. Здатність використовувати у професійній діяльності базові знання і сучасні досягнення у галузі психології бізнесу.

СК14. Здатність використовувати психологічні прийоми та технології для формування та підтримки конструктивних людських взаємин, психологічного мікроклімату, корпоративної культури організації.

У процесі підготовки, оформлення та захисту курсової роботи здобувачі(-ки) вищої освіти III курсу першого (бакалаврського) рівня є зобов'язаними дотримуватися законів України та правил і принципів академічної доброчесності. Відповідно до Кодексу академічної доброчесності Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової

(творчої) діяльності, із метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Дотримання академічної доброчесності здобувачами(-ками) вищої освіти передбачає, серед іншого, дотримання норм законодавства, самостійне виконання курсових робіт та уникнення будь-яких виявів академічної недоброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману, хабарництва). За результатами захисту курсової роботи затверджена на засіданні кафедри комісія ухвалює рішення про оцінку, що відповідає продемонстрованому здобувачем(-кою) вищої освіти рівневі теоретичної та практичної підготовки. Недотримання принципів академічної доброчесності негативно впливає на оцінювання, включно з поверненням роботи на доопрацювання або недопуском до захисту.

Загальні вимоги до підготовки, оформлення та захисту курсової роботи

Курсова робота з навчальної дисципліни "Соціальна психологія" має **дослідницький характер**. *Основна мета* – навчитися виокремлювати актуальну проблему соціально-психологічного дослідження, підбирати відповідний психодіагностичний інструментарій, визначати коректну вибірку досліджуваних, проводити соціально-психологічне дослідження (з метою встановлення у поведінці й діяльності людей психологічних закономірностей, обумовлених фактом включення в соціальні (велику й малу) групи, а також психологічних характеристик самих цих груп), обробляти та аналізувати отримані дані, формулювати рекомендації та визначати план подальшого дослідження цієї проблеми.

У соціальній психології розрізняють три рівні дослідження: емпіричний, теоретичний і методологічний. Емпіричний рівень становить збирання первинної інформації, яка фіксує соціально-психологічні факти, опис отриманих даних, зазвичай у рамках певних теоретичних концепцій. Теоретичний рівень дослідження забезпечує пояснення емпіричних даних шляхом співвіднесення їх з результатами інших робіт. Це рівень побудови концептуальних, теоретичних моделей соціально-психологічних процесів і явищ.

Курсову роботу готують **державною мовою** у вигляді спеціально підготовленої наукової праці в твердій або м'якій палітурці та в електронній формі.

Виконання курсової роботи містить такі **етапи**:

- вибір теми й призначення наукового керівника;
- складання бібліографії, вивчення психологічної літератури з теми дослідження;
- складання плану-проспекту курсової роботи;
- визначення об'єкта, предмета, гіпотези, мети, завдань й вибірки досліджуваних;
- розроблення структури емпіричного дослідження;
- вибір методів дослідження або розроблення конкретної методики;
- проведення емпіричного дослідження;
- оброблення результатів, формулювання висновків і рекомендацій;

- повне оформлення курсової роботи;
- захист курсової роботи.

Перший етап – підготовка дослідження:

- Вивчення стану проблеми. Постановка проблеми, вибір об'єкта й предмета дослідження. Огляд наявних з цієї проблеми публікацій.
- Розроблення або уточнення вихідної дослідницької концепції. Побудова загалом моделі явища, що цікавить. Висування гіпотез.
- Планування дослідження. Визначення цілей і завдань. Вибір методів і методик.

Другий етап – збирання первинної інформації:

- Збирання даних і їхній опис.
- У теоретичному дослідженні: пошук і відбір фактів, їхня систематизація, опис під новим кутом зору.

Третій етап – оброблення інформації.

Четвертий етап – аналіз отриманої інформації:

- Оцінювання результатів перевірки гіпотез, інтерпретація результатів у рамках вихідної дослідницької концепції.
- Співвіднесення результатів з існуючими концепціями й теоріями.
- Уточнення моделі досліджуваного явища.
- Формулювання загальних висновків і рекомендацій.
- Оцінювання перспектив подальшого розроблення проблеми (самотужки й не тільки).

Вибір теми й призначення наукового керівника здійснюють на початку семестру, тему та керівника затверджують й реєструють на кафедрі психології і соціології.

Тематика курсових робіт відповідає навчальному плану спеціальності 053 "Психологія" освітньої програми "Психологія бізнесу" першого (бакалаврського) рівня.

Тематика курсових робіт має відповідати таким вимогам: бути актуальною; мати теоретичне та практичне значення; відповідати сучасному стану розвитку та тенденцій у сфері соціальної психології; бути спрямованою на вирішення проблематики, пов'язаної з реалізацією конкретних механізмів взаємодії соціального та психічного, взаємозалежності та взаємовпливу суспільства і людини; передбачати вибір ефективних інструментів аналізу поведінки людини у соціальному контексті; сприяти розвитку критичного мислення у здобувачів вищої освіти.

Теми курсових робіт розробляють з огляду на вимоги галузевих стандартів вищої освіти (ЗК, СК, результатів навчання, засобів діагностики), зміст ОП "Психологія бізнесу" освітнього рівня "бакалавр" та наявний досвід наукових керівників щодо проведення наукових досліджень. Під час вибору теми курсової роботи науковому керівникові треба зважати на можливість певного здобувача вищої освіти щодо спроможності виконання науково-дослідної роботи (забезпечувати індивідуальну траєкторію навчання здобувача вищої освіти), його спроможності до проведення наукового дослідження у межах освітніх компонентів навчального плану та ОП за спеціальністю "Психологія" освітньої програми "Психологія бізнесу" першого (бакалаврського) рівня.

Після визначення теми необхідно скласти бібліографію, тобто список наукової літератури з проблеми, з якою необхідно ознайомитися, щоб розкрити зміст курсової роботи. Підбір літератури здобувач вищої освіти повинен проводити самостійно. Керівник лише рекомендує звернути увагу на ті або інші джерела або авторів.

Пошук повинен охоплювати як літературу попередніх років, так і публікації періодичних видань останніх років. Найбільшої уваги варто приділити пошуку досліджень за вибраною проблемою останніх 5 – 10 років. Слід уникати використання в роботі підручників та навчальних посібників. Пошук у мережі "Інтернет" дає змогу отримати найновішу інформацію про стан вивченості проблеми та про головні напрями сучасних досліджень.

Для пошуку літературних джерел варто користуватись такими інструментами пошуку наукової інформації:

Google Scholar або Google Академія – пошукова система, яка індексує наукові тексти (<https://scholar.google.com.ua>).

ResearchGate – науковий портал та соціальна мережа, засіб співробітництва між науковцями з будь-яких наукових дисциплін, яка містить повні тексти публікацій (<https://www.researchgate.net>).

Academia Edu – соціальна мережа науковців, платформа для обміну результатами академічних досліджень, які завантажують та поширюють дослідники зі всього світу, також містить повні тексти публікацій (<https://www.academia.edu/>).

Аналіз стану проблеми припускає глибоке вивчення навчальних посібників, монографій, психологічних журналів. Під час вивчення літературних джерел необхідно приділити увагу таким моментам:

- визначити основну ідею автора, його позиції у досліджуваній проблемі;

- особистий внесок автора в її розвиток;
- відмінність позиції автора від традиційного підходу;
- полеміка автора з іншими дослідниками;
- які ідеї автора особливо вдало аргументовані, а які не мають належної аргументації;
- які ідеї, висновки, рекомендації викликають заперечення й чому;
- які основні питання проблеми не знайшли відбиток у його роботі;
- які завдання подальшого дослідження.

Аналіз літератури дозволяє здобувачу вищої освіти сформулювати мету, визначити основні питання, об'єкт, предмет, гіпотезу і завдання свого дослідження. Разом з керівником здобувач вищої освіти складає план-проспект курсової роботи й розробляє структуру емпіричного дослідження, підбирає коректні методи емпіричного дослідження. Проводить пробне (пілотажне) емпіричне дослідження для визначення валідності методик поставленим цілям і завданням дослідження. За необхідністю план дослідження коректується. Після цього проводять основне емпіричне дослідження, що забезпечує одержання статистично значущих результатів. Для цього вибірка досліджуваних повинна становити не менш 50 осіб – по 25 осіб у кожній з виділених для порівняння груп.

Отримані в емпіричному дослідженні результати спочатку подають у зведених таблицях (які можуть бути поміщені у додаток роботи), потім обробляють з використанням методів математичної статистики і надають вже у вигляді узагальнених таблиць або графіків, на основі яких роблять основні висновки. Усі висновки роботи повинні бути аргументовані посиланням на таблиці або графіки, що відображають отримані у дослідженні результати.

Після проведення емпіричного дослідження й оброблення отриманих результатів здобувач вищої освіти приступає до написання й оформлення курсової роботи.

Оформлення роботи

Зміст роботи треба викладати у певній логічній послідовності, строго аргументовано, по розділах і параграфах, заголовки яких повинні бути короткими й відбивати загальну ідею матеріалу, що викладається.

Обсяг роботи дослідницького типу – не менш 40 і не більше 50 машинописних сторінок. Текст курсової роботи подається у друкованому вигляді. Текст друкують на білому папері (A4), шрифт Arial / Times New

Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал 1,5, поля: верхнє й нижнє – 2 см, праве – 1,5 см, лівє – 3 см. Кожний розділ роботи починають з нової сторінки. Назву розділу друкують по середині сторінки, заголовними буквами, напівжирним шрифтом. Крапку наприкінці назви не ставлять. Усі розділи, крім змісту, вступу, висновків і списку літератури, нумерують арабськими цифрами Назви параграфів усередині розділу друкують прописними буквами (перше слово – із заголовної), звичайним шрифтом. Наприкінці ставлять крапку. Нумерація параграфів йде окремо у кожному розділі й складається з двох цифр: перша – номер розділу, друга – номер самого параграфа.

Сторінки курсової роботи нумерують у встановленому порядку: номер проставляють у правому верхньому куті сторінки, крапку не ставлять, нумерація наскрізна (починаючи з титульного аркуша й закінчуючи усіма матеріалами у додатку). Номер на титульному аркуші не ставлять.

Робота складається з таких *розділів*:

- титульний аркуш (додаток Б);
- зміст (додаток В);
- вступ;
- два-три основних розділи;
- висновки до розділів;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

У *вступі* вказують актуальність проблеми, визначають об'єкт, предмет і гіпотезу дослідження. Здійснюють постановку мети, формулюють завдання теоретичного аналізу й емпіричного (практичного) дослідження, описують вибірку досліджуваних, з якими проводилося дослідження, дають коротку характеристику методів дослідження, що застосовувалися, описують структуру роботи.

Ознаками актуальності теми можуть бути:

- недостатня розробленість конкретної проблеми або її окремої сторони, частини;
- наявність соціального замовлення на це дослідження;
- постановка нової, раніше недослідженої проблеми.

Об'єкт дослідження – це та сфера об'єктивно існуючого психологічного знання, у рамках якої і знаходиться те, що буде вивчатися

(досліджуватися). Об'єкт дослідження може бути або чимось конкретним ("соціальна адаптація мігрантів", "міжособистісні відносини в організації") або абстрактним ("соціокультурні фактори впливу на поведінку"). Об'єкт дослідження формулює здобувач вищої освіти на початку роботи, і він є відправною точкою для більш детального аналізу та вивчення в рамках курсової роботи.

Проблема дослідження – це конкретне питання, аспект чи тема всередині обраного об'єкта, який викликає інтерес або викликає труднощі та потребує дослідження.

У пошуку предмета дослідження можуть бути корисними питання типу: "Які чинники впливають на успішність соціальної адаптації мігрантів?", "Які стратегії використовують люди для підвищення соціальної стійкості у період війни?", "Як соціальні чинники сприяють формуванню громадянської активності молоді?".

Предмет дослідження – це та частина об'єктивно існуючого знання (об'єкта), що, власне, і досліджують. Таким чином, предмет дослідження за своїм змістом завжди вузьчий, ніж об'єкт (тобто, у якості об'єкта буде розглянуто соціальне явище чи процес, а предметом буде психологічний чинник, певним чином пов'язаний з проблемою щодо даного об'єкта).

У контексті цієї курсової роботи **предмет** дослідження визначає конкретні соціо-психологічні аспекти, явища, процеси чи явища всередині вибраного об'єкта, які здобувач вищої освіти має намір розглянути, проаналізувати та дослідити у своїй роботі.

Знання предмета дослідження дозволяє висунути **гіпотезу**, тобто наукове припущення, що впливає з теорії, яке ще не підтверджене та не спростоване.

Вимоги до наукової гіпотези:

1. Принципова можливість перевірити запропоновану гіпотезу.
2. Максимальна загальність гіпотези, тобто, гіпотеза має пояснювати не тільки ті явища, для яких вона створюється, але й максимально широкий у межах можливого клас явищ, у тому числі й ті явища, які, на перший погляд, безпосередньо не пов'язані з первинними.
3. Прогностичний потенціал.
4. Принципова (логічна) простота.
5. Спадковий зв'язок гіпотези, яку висувують, із попереднім знанням.

Виходячи з теми курсової роботи, її об'єкта і предмета, можна визначити мету й завдання дослідження.

Мета – це образ (уявлення) майбутнього результату. Цілями дослідження називають ті проміжні й кінцеві наукові та практичні результати, що повинні бути досягнуті наприкінці його проведення. Кінцевим результатом психологічного дослідження можуть бути зміни, що відбуваються на рівні пізнавальних процесів, особистості, міжособистісних відносин тощо. Підсумком також може бути якась нова методика, класифікація, алгоритм, структура. Мету формулюють коротко, описуючи кінцевий результат, якого прагне досягти здобувач вищої освіти.

Мета отримує продовження у завданнях дослідження: розвивається і конкретизується. Завдання визначають як основні етапи наукового дослідження, призначені сприяти досягненню основної мети соціально-психологічного дослідження.

Завдання наукового дослідження спрямовані на:

- вирішення основних теоретичних питань, які характеризують проблему дослідження (введення та наукове обґрунтування нових досліджуваних понять, розкриття їх сутності і змісту; розроблення нових критеріїв, умов і факторів застосування певних методик і методів);
- поглиблення та уточнення природи, особливостей та структури об'єкта дослідження, а також для узагальнення актуального стану предмета дослідження;
- пошуку засобів та шляхів удосконалення явища, процесу, що досліджується;
- експериментальної перевірки запропонованих рекомендацій щодо розв'язання проблеми, розроблення методичних рекомендацій для їхнього упровадження у практику.

Визначивши мету курсової роботи, можна сформулювати **завдання**, які необхідно вирішити у ході роботи. Завдання – це всі послідовні етапи організації і проведення дослідження. Їх зазвичай кілька. Формулювання завдань роблять у формі перерахування і починають з дієслів (**вивчити...**, **описати...**, **встановити...**, **з'ясувати** тощо). Це слід робити якомога ретельніше, оскільки вирішення завдань стає змістом розділів роботи.

Курсова робота складається, зазвичай, зі вступу, основної частини (яка, своєю чергою, містить теоретичний та практичний розділи) та висновків.

У **теоретичному розділі** висвітлюють історію виникнення проблеми, аналізують основні напрями її вирішення у вітчизняній і закордонній

психології, узагальнюють результати досліджень з проблеми, представлені у науковій літературі. Обсяг теоретичного розділу не повинен перевищувати 1/3 загального обсягу роботи!

У **практичному розділі** (розділах) описують: структуру емпіричного дослідження; склад (вибірка) досліджуваних, що брали участь у дослідженні; методи й методики, використовувані дослідником; подані результати та інтерпретація отриманих результатів. Отримані результати повинні бути надані наочно у таблицях і малюнках (графіках, схемах, діаграмах тощо). **Під час оброблення результатів обов'язково використання методів математичної статистики.**

У розділах *практичної частини* дослідження описують власне емпіричні чи експериментальні дослідження та їхні результати. Подають детальний *опис досліджуваної групи чи вибірки, методик дослідження* та окремих методів, які застосовувалися у процесі роботи. Якщо проводився експеримент, детально описують його мету, програму, змінні і сталі показники, етапи та їхню послідовність.

Опис групи досліджуваних висвітлює головні їхні характеристики (стать, вік, освіта, соціальний стан, стан здоров'я та інші, важливі для виокремлення саме такої групи параметри; досліджувана група має бути якомога більш однорідною).

Підрозділ 2.2 – це результати емпіричного чи експериментального дослідження, де викладають основні його результати, а також інтерпретацію результатів дослідження, здійснюють посилання на наукові дослідження, які підтверджують або спростовують отримані здобувачем вищої освіти результати.

Оброблення результатів дослідження відбувається у формі якісного (аналіз і класифікація) та кількісного (використання математичної статистики) аналізу даних. Для зручності викладення даних як унаочнення використовують рисунки (графіки, діаграми) та таблиці, що допомагає науково структурувати матеріал.

Аналіз отриманих результатів виконують із застосуванням методів статистичного опрацювання результатів, які вибирають згідно з метою, завданнями і специфікою дослідження. Якщо неможливо застосувати засоби статистики, то виконують змістовний аналіз даних. Адекватність застосованих методів статистичного аналізу відображає рівень теоретико-методологічної підготовки студента.

Зазвичай починають опис результатів з представлення якісного аналізу (у відсотках або середніх значень) даних, отриманих під час опитування досліджуваних за методикою, яка вимірює *предмет* соціально-психологічного дослідження. Наводити аналогічні дані за всіма допоміжними методиками не потрібно.

В аналітичній частині роботи порівнюють отримані результати із аналогічними літературними даними й аналізують збіги і відмінності або негативні результати, оцінюючи, чи вдалося виконати завдання дослідження і досягнути мети, наскільки підтвердилися гіпотези (*отримані у дослідженні дані повинні бути порівняні один з одним, і на підставі цього робиться висновок про наявність або відсутність взаємозв'язків, залежностей тощо*).

Послідовність опису проведених статистичних обрахунків визначають логікою доведення (чи спростування) положень, що містять гіпотези дослідження. Пояснення (інтерпретація) отриманих математичних результатів має відбуватися на основі вибраного теоретичного підходу, викладеного у теоретичній частині роботи. Варто показати, які дані, наведені в літературі, підтверджені емпірично автором курсової роботи, а які – суперечать.

Кожен підрозділ потрібно завершити короткими висновками. У висновках емпіричного розділу слід зазначити, чи вдалося (і наскільки) емпірично підтвердити сформульовані гіпотези.

Обов'язковими є інтерпретація, систематизація та класифікація отриманих даних, пояснення, порівняння їх з напрацьованими результатами, теоретичною частиною; аналіз виконаних завдань, досягнення поставленої мети, підтвердження чи спростування гіпотези, висвітлення результатів дослідження та формулювання висновків. На відміну від попередніх, цей етап не вимагає дотримання чіткої структури та алгоритму, його вважають доволі творчим. Проте все ж необхідно дотримуватись певних правил, зокрема: здійснювати детальний опис отриманих результатів, надавати трактування та обґрунтування, за можливості чи необхідності – бажано здійснювати посилання на дослідження інших авторів, що дозволяє порівняти їх із власними результатами дослідження.

У процесі підготовки **емпіричного розділу роботи** краще уникати таких помилок:

1. *Порушення етичних норм через невиправдане розкриття анонімності учасників дослідження.*

2. Використання даних інших дослідників без посилання на їхні роботи, де ці результати опубліковані.

3. Проведення соціально-психологічного дослідження на основі чужої методики, модифікованої і скороченої автором без перевірки якості модифікації і скорочень.

4. Використання методики без посилання на джерело їхнього отримання та/або їхнього автора, а також без посилання на результати їхньої психометричної перевірки.

5. Робота не містить докладного опису процедури проведення дослідження: за наведеним описом відтворити процедуру не виявляється можливим.

6. У роботі відсутня інтерпретація отриманих результатів, висновки побудовані як констатація первинних даних. Відсутнє зіставлення між собою даних, отриманих різними методами.

7. Під час опису результатів власного дослідження, заснованого на кореляційних зв'язках, здобувач(-ка) вищої освіти переходить на причинно-наслідкові інтерпретації.

8. Отримані результати здобувач(-ка) вищої освіти не намагається співвідносити з результатами інших дослідників, чиї роботи обговорювалися у теоретичній частині.

Вибираючи методи математичної статистики, необхідно керуватись логікою досліджень та враховувати актуальність застосування тих чи інших методів математичної статистики відповідно до проблеми та завдань дослідження. Адже лише правильно підібрані методи математичної статистики дають змогу проаналізувати, обґрунтувати та статистично підтвердити результати проведеного дослідження. Особливості застосування різних методів математичної статистики більш детально розглянуті в практичному посібнику "Організація та проведення психологічних і соціально-психологічних досліджень : практичний посібник" [3].

Окремим пунктом або підрозділом 2.3. можуть бути винесені рекомендації щодо покращеного розв'язання проблеми (зокрема, прикладні практичні рекомендації **конструктивної поведінки в складних ситуаціях**, соціально-психологічні технології формування / корекції поведінки / особистісних характеристик тощо).

При цьому *краще уникати* формулювання *практичних рекомендацій*, які: 1) *можуть завдати шкоди психологічному благополуччю респондентів*; 2) *виходять за межі професійної компетентності*, наприклад: "розформувати", "підвищити на посаді", "нагородити" тощо.

За умови відсутності емпіричного дослідження та аналізу його результатів, курсова робота не може бути прийнята до захисту та буде повернута на доопрацювання.

Оформлення ілюстративного матеріалу. Якщо здобувач вищої освіти використовує в роботі **ілюстративний матеріал** (фотографії, малюнки, схеми, графіки тощо) чи подає **таблиці**, їхнє оформлення підлягає певним правилам. А саме:

Кожна **таблиця** повинна мати назву, яку друкують під словом "**Таблиця**" і її номером перед власне таблицею. Таблиці нумерують арабськими числами в межах розділу. Номер таблиці – це дві цифри, перша з яких – номер розділу, а друга – власне таблиці. *Наприклад: "Таблиця 2.1" – перша таблиця в другому розділі.* Слово "**Таблиця**" пишуть повністю і розміщують у правій частині сторінки. Назву таблиці друкують без абзацного відступу посередині і виділяють жирним шрифтом. У ній обов'язково вказують **одиниці вимірювання**, в яких подані кількісні дані, що наведено в таблиці. У саму таблицю вносять лише цифрові дані (одиниці вимірювання не вказують). Таблицю розміщують у тексті одразу після її першого згадування. Якщо таблиця займає більше, ніж одну сторінку, то її виносять в додаток.

Усі **ілюстрації** (фотографії, малюнки, схеми, графіки, діаграми тощо) позначають як "Малюнок" і нумерують послідовно в межах розділу (аналогічно таблицям). Кожну ілюстрацію підписують знизу в такій послідовності: скорочене слово малюнок (Мал.), номер (за тим же принципом, що і таблиці) і назва (у тому ж рядку). Їх розміщення підлягає тим же правилам, що і розміщення таблиць. Зразок оформлення таблиці та ілюстративного матеріалу подано у додатку Г.

У разі застосування **ілюстративного матеріалу** краще уникати таких помилок:

1. *Не можна вставляти елементи візуалізації, про які не йдеться у тексті. І навпаки, якщо є посилання на таблицю чи малюнок, то він має бути позначеним.*

2. *Помилкою вважають неправильне місце розташування (є два варіанти – або одразу після тексту, або на наступному, залишаючи порожній фрагмент).*

У кінці кожного розділу важливо зробити власні висновки на основі розглянутих підходів. Висновки можуть починатися оборотами типу "**Таким**

чином, ...", "Як бачимо, ..." тощо. Під час оцінювання роботи звертають особливу увагу на вміння здобувача вищої освіти аналізувати, узагальнювати і робити висновки з вивченого і викладеного матеріалу.

У **висновках, які подають до всієї роботи**, представляють дані, які обґрунтовано в роботі. Висновки повинні строго випливати з того, що насправді доведено, та містити найбільш важливі результати, одержані в ході роботи над курсовою. Висновки зазвичай пропонують у вигляді коротких і конкретних тверджень, під час формулювання яких спираються на факти, існування яких до початку проведення дослідження лише гіпотетично передбачалося. Зміст висновків охоплює всі частини курсової роботи (коротко оцінюється стан питання, що вивчалось, висвітлюють отримані результати, зазначають, наскільки підтвердилась гіпотеза). Висновки повинні інформувати про досягнення мети дослідження й виконання конкретних поставлених завдань. Тому під час формулювання висновків застосовують тільки ті поняття, обсяг і зміст яких відповідає обсягу і змісту понять, що містяться у темі, предметі та завданнях дослідження.

Висновки формулюють у стверджувальній формі і подаються як нумерований список, який **відповідає завданням**, що були поставлені на початку роботи.

Наприкінці висновків доцільно подати власне бачення подальших перспектив дослідження проблеми (зокрема, зупинитися на перспективах вивчення проблеми дослідження, вказати аспекти проблеми, подальше вивчення яких дозволить розширити та поглибити знання у відповідній сфері). Крім того, може включати стисле викладення власних вражень та рефлексії автора курсової роботи (зокрема, усвідомлення труднощів, з якими зіткнувся дослідник, і важливість виконаної роботи).

Під час складання **висновків** краще уникати таких помилок:

- *у висновках повинні бути подано тільки ті дані, які можуть бути обґрунтовані отриманими у роботі результатами, а не ті, що "самі собою розуміються", "або це й так зрозуміло";*
- *неприпустимо "складати" Висновки шляхом копіювання висновків за розділами, дослівно повторюючи текст.*

Наприкінці курсової роботи подають повний список літератури, що використовувалася дослідником під час роботи над проблемою. Правила оформлення літературних джерел подані в додатку Д.

Після списку літератури подають додаток, куди виносять результати (протоколи, опитні аркуші, малюнки досліджуваних тощо), отримані в емпіричному дослідженні, зведені таблиці з первинним даними, не включені в опис результатів роботи, методики, використані у дослідженні й ін.

Рецензування та захист курсової роботи

Курсову роботу здобувач вищої освіти виконує самостійно. Здобувачу вищої освіти потрібно консультуватися з викладачем протягом вивчення навчальної дисципліни відповідно до графіка навчального процесу. Курсову роботу слід виконати і подати на кафедру згідно з терміном, визначеним у навчальному плані. До перевірки на кафедру подають роботу, виконану відповідно до запропонованих тем (див. додаток А) або ж на тему, попередньо погоджену з керівником. Робота має відповідати структурі курсової роботи з навчальної дисципліни; містити емпіричне / експериментальне соціально-психологічне дослідження та аналіз його результатів із використанням методів математичної статистики. Якість виконання курсової роботи визначають наявністю таких елементів наукового дослідження: системного аналізу проблемної ситуації та об'єкта дослідження; теоретичного узагальнення наявних підходів до вирішення проблемної ситуації та використання передової сучасної методології й науково-методичного інструментарію; елементів творчості.

Захист роботи. До захисту курсової роботи допускають здобувачів вищої освіти, які у повному обсязі виконали та надали на кафедру підготовлену роботу. За тиждень до захисту здобувачі вищої освіти надають на кафедру в електронному вигляді свою курсову роботу для перевірки її на наявність плагіату. Якщо відсоток оригінального тексту становить більше, ніж 50 %, то роботу допускають до захисту.

Зразок заяви про дотримання професійної етики під час написання курсової роботи подано в додатку Е.

Захист курсових робіт є відкритим і відбувається в раніше визначені терміни в комісії, яка складається з трьох викладачів. Здобувач(-ка) вищої освіти на засідання комісії надає електронний варіант чи (та) зброшуровану курсову роботу, первинні матеріали (протоколи проведення дослідження) та висновок стосовно оригінальності тексту.

На виступ авторові надають до 10 хвилин. У виступі слід відобразити актуальність теми дослідження, предмет і об'єкт дослідження, мету й завдання дослідження, короткий опис ходу дослідження, основні результати, їх інтерпретацію та висновки. Виступ має бути подано також у вигляді презентації (до 10 слайдів).

Потім здобувач вищої освіти відповідає на запитання, які можуть задавати як члени комісії, так і присутні на захисті. Після обговорення комісія виносить рішення про оцінку курсової роботи, яку заносять у відомість. У випадку, якщо здобувач вищої освіти набрав недостатню кількість балів із захисту курсової роботи, то комісія повинна визначити, чи має він змогу надати до повторного захисту роботу після усунення недоліків, які виявлені комісією, або повинен виконати курсову роботу за новою темою, яку визначає кафедра.

Курсову роботу оцінюють за 100-бальною шкалою, прийнятою в університеті, з урахуванням якості її виконання, а також спроможності здобувача вищої освіти дати чіткі, конкретні відповіді на поставлені під час захисту запитання. Під час оцінювання члени комісії дотримуються загальних критеріїв, які наведені в додатку Ж.

Рекомендована література

1. Ануфрієва Н. М., Зелінська Т. М., Єрмакова Н. О. Соціальна психологія : навчальний посібник. Київ : Каравелла, 2023. 370 с.
2. Баранова С. В. Особистісна зрілість та відповідальність: соціально-психологічний аспект : монографія. Київ : Інтерконтиненталь-Україна, 2020. 364 с.
3. Вавринів О. Організація та проведення психологічних і соціально-психологічних досліджень : практичний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 116 с.
4. Власова О. І., Ніконенко Ю. В. Соціальна психологія організацій та управління : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 392 с.
5. Волянчук Н. Ю., Ложкін Г. В., Винославська О. В., Блохіна І. О., Кононець М. О., Сербова О. В., Туриніна О. Л., Москаленко О. В., Хілько С. О., Чумаков В. О. Соціальна психологія : навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра (2-ге вид., перероб. і допов.). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. 594 с.
6. Галецька І., Грабовська С., Карковська Р. Курсова робота : методичні рекомендації до виконання та захисту для студентів 2, 3 та 4 курсу спеціальності 053 "Психологія". Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. 31 с.
7. Зелінська Т. М. Соціальна психологія : посібник. Київ : ТОВ "Кондор", 2010. 216 с.
8. Іванова Т. В. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни "Соціальна психологія та основи кризових ситуацій зі змістовим модулем: Основи консультування" для студентів спеціальності 231 "Соціальна робота" денної та заочної форм навчання. Суми : Сумський державний університет, 2023. 33 с.
9. Коваленко А. Б., Корнєв М. Н. Соціальна психологія : підручник. Київ : Геопринт, 2006. 400 с.
10. Менеджмент соціальних конфліктів : методичні рекомендації; за наук. ред. І. В. Петренко. Кропивницький : Інститут соціальної та політичної психології, 2020. 77 с.
11. Москаленко В. В. Соціальна психологія (2-ге видання) : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 688 с.
12. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2005. 448 с.

13. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія. У 2 книгах. Книга 1. Соціальна психологія особистості і спілкування. Київ : Видавництво "Книги XXI", 2010. 464 с. Книга 2. Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. Київ : Видавництво "Книги XXI", 2010. 464 с.
14. Основи соціальної психології : підруч. для закл. вищої освіти. За ред. М. М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с.
15. Поліщук В. Соціальна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення) : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2021. 217 с.
16. Попович І. С. Психологія соціальних очікувань особистості : монографія. Херсон : ПАТ "ХМД", 2017. 504 с.
17. Проблемна взаємодія в групах: феноменологія, чинники, профілактика : монографія ; за наук. ред. Л. Г. Чорної. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. 112 с.
18. Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру : навчальний посібник / за ред. Л. Г. Чорної. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2023. 118 с.
19. Слюсаревський М., Хазратова Н. Соціальна психологія. Львів : Львівська політехніка, 2019. 352 с.
20. Соціальна психологія : рекомендації до виконання курсової роботи: навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра за освітньою програмою "Прикладна психологія" спец. 053 "Психологія" / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Г. В. Ложкін, М. О. Кононець, О. В. Сербова, С. О. Хілько. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 36 с.
21. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі : колективна монографія / за заг. наук. ред. проф. Резван О. О. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2024. 344 с.
22. Соціально-психологічні технології розвитку особистості : монографія / О. Є. Блинова, С. І. Бабатіна, Т. М. Білик, Н. О. Гусейнова та ін. / відпов. ред. Блинова О. Є. Херсон : Видавничий дім "Гельветика", 2014. 200 с.
23. Сурякова М. В., Панфілова Г. Б., Склянська О. В. Соціальна психологія (з основами соціально-психологічного тренінгу) : навчальний посібник. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 150 с.
24. Татенко В. О. Соціальна психологія впливу : монографія. Київ : Міленіум, 2008. 216 с.

25. Титаренко Т. М., Дворник М. С., Климчук В. О. та ін. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.
26. Циба В. Т. Теоретичні засади соціальної психології : системний підхід : монографія. Київ : Університет "Україна", 2011. 359 с.
27. Шахова О. Г. Соціальна психологія особистості : навчальний посібник. Харків : Контраст, 2019. 116 с.
28. Швалб Ю. М., Вернік О. Л., Вовчик-Блакитна О. О., Рудоміно-Дусятська О. В. та ін. Соціально-психологічні засади становлення екологічно орієнтованого способу життя особистості : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2015. 216 с.

Додатки

Додаток А

Тематика курсових робіт із соціальної психології

У рамках соціально-психологічних досліджень (поведінки й діяльності людей, психологічних закономірностей, зумовлених фактом включення у соціальні (велику й малу) групи, а також психологічних характеристик самих цих груп)

1. Соціально-психологічні аспекти соціалізації особистості.
2. Соціальні функції емоцій.
3. Крос-культурні відмінності в соціальній поведінці.
4. Роль соціальних норм у формуванні поведінки.
5. Вплив групового мислення на прийняття рішень.
6. Роль когнітивного дисонансу в зміні поведінки.
7. Міжособистісні дисгармонії та їхній вплив на особистість професіонала.
8. Психологічні чинники розвитку лідерських якостей особистості.
9. Гендерні особливості самооцінки сучасних керівників.
10. Гендерні відмінності прояву агресивної поведінки.
11. Гендерні відмінності спілкування у діловій сфері.
12. Мотиви трудової діяльності у різні вікові періоди.
13. Вивчення соціального впливу на поведінку споживачів.
14. Особливості вияву альтруїстичної поведінки у сучасній молоді.
15. Міжособистісні конфлікти у трудовому колективі та шляхи їхнього подолання.
16. Роль засобів масової інформації у формуванні та підтримці здорового способу життя молоді.
17. Значення стереотипізації, ідентифікації, рефлексії у міжособистісних взаємовідносинах.
18. Особливості сприймання здобувачами вищої освіти викладачів на різних етапах навчання.
19. Вплив соціальних стереотипів особистості на вибір професії.
20. Соціально-психологічні особливості взаємин батьків і дітей дошкільного віку.
21. Соціально-психологічні особливості взаємин батьків і дітей молодшого шкільного віку.

22. Соціально-психологічні особливості взаємин батьків і підлітків.
23. Вплив етнічних стереотипів на процес міжособистісного оцінювання.
24. Вплив етнопсихологічних життєвих орієнтацій на самоактуалізацію студентської молоді.
25. Вплив комунікативних особливостей жінки-керівника на ефективність її управлінської діяльності.
26. Вплив несприятливих умов соціалізації на психічний розвиток дитини.
27. Вплив рольових очікувань подружжя на характер сімейного спілкування.
28. Особливості психологічної готовності до людиноорієнтованої фахової діяльності.
29. Соціально-психологічні особливості взаємозв'язку між емпатією та емоційним вигоранням.
30. Вплив статево-рольових стереотипів на кар'єрні очікування молоді.
31. Соціально-психологічні передумови формування гендерних ролей у сім'ї.
32. Гендерно-перцептивні відмінності у формуванні першого враження у соціальній взаємодії.
33. Соціально-психологічні причини конфлікту у малій групі.
34. Ділове спілкування як чинник результативності діяльності команди проекту.
35. Емоційний інтелект як чинник соціально-психологічної адаптації особистості до професійного середовища.
36. Психологічні детермінанти відповідальності менеджерів промислового підприємства (менеджерів ІТ-проектів, менеджерів соціальних проектів).
37. Психологічні засоби запобігання та корекції фрустрації у професійній діяльності молодих і досвідчених професіоналів.
38. Психологічні особливості професійної підготовки майбутніх спеціалістів до управлінської діяльності.
39. Психологічні особливості самовизначення жінок, орієнтованих на управлінську діяльність.
40. Психологічні особливості соціалізації сучасного підлітка.
41. Психологічні чинники вибору молоддю людиною цивільного шлюбу.

42. Соціально-психологічні особливості розподілу сімейних ролей у молодій сім'ї.

43. Вплив засобів масової інформації на соціальні установки особистості.

44. Маніпуляційний вплив засобів масової інформації на формування свідомості та вибору людини.

45. Маскулінність і фемінність як психологічні компоненти статево-рольової ідентичності особистості.

46. Самопрезентація як засіб створення позитивного іміджу особистості.

47. Соціальна ідентичність особистості як чинник вибору стилю поведінки в конфлікті.

48. Соціально-психологічна корекція стану співзалежних жінок, які зазнали насильства в сім'ї.

49. Соціально-психологічний супровід академічної групи як засіб розвитку культури спілкування студентів.

50. Соціально-психологічні особливості мотивації професійного вдосконалення спеціалістів.

51. Соціально-психологічні особливості професійної інтеракції у соціальній роботі.

52. Соціально-психологічні особливості формування життєвих планів залежної від Інтернету молоді.

53. Соціально-психологічні передумови аутоагресивної поведінки молоді.

54. Соціально-психологічні умови подолання комунікативних бар'єрів студентської молоді.

55. Психологічні фактори виникнення співзалежності у молодого подружжя.

56. Регулятивна функція дезінформації у міжособистісній взаємодії.

57. Вплив сімейної депривації на становлення особистості у підлітковому віці.

58. Особливості "Я-концепції" комунікативно успішної особистості.

59. Вплив оточуючих на розвиток креативності у молодшому шкільному віці.

60. Базові переконання батьків дітей з особливими потребами в умовах хронічного стресу.

61. Організаційна субкультура формальних груп як фактор міжгрупових відносин в організації.
62. Соціально-психологічні детермінанти успішного прийомного батьківства.
63. Соціально-психологічні передумови аутоагресивної поведінки здобувачів вищої освіти.
64. Особливості переживання особистістю почуття самотності в умовах сімейної деривації.
65. Соціально-психологічні механізми формування професійної відповідальності студентів-психологів.
66. Соціально-психологічні детермінанти сімейних міфів.
67. Психологічні чинники схильності сучасної молоді до утриманства.
68. Соціальна адаптація особистості в період зміни ціннісних пріоритетів суспільства.
69. Соціально-психологічні аспекти соціалізації особистості.
70. Етапи соціального розвитку молодших школярів.
71. Девіантна поведінка підлітків, її особливості і прояви в системі соціальних відносин.
72. Перцептивні особливості та їхні прояви у процесі міжособистісного спілкування студентів-психологів.
73. Соціалізація старшокласників у процесі спілкування з однолітками.
74. Форми і методи психологічної корекції девіантної поведінки у підлітковому віці.
75. Система психологічного впливу на подолання бар'єрів спілкування.
76. Особливості взаємозв'язку стилю управлінської діяльності та типу поведінки під час вирішення конфліктів.
77. Психологічні механізми та способи подолання сімейного конфлікту.
78. Корекція складових "Я-концепції" у процесі особистісного зростання.
79. Конфліктна особистість: психологічна схильність до конфліктів.
80. Корекція негативного ставлення до керівника в процесі колективної взаємодії.
81. Психологічні аспекти несумісності в молодій / міжнаціональній родині.

82. Психологічні компоненти ефективної діяльності в малій соціальній групі.
83. Психологічні особливості великих стихійних груп.
84. Характеристика соціально-психологічного клімату групи.
85. Потреба в міжособистісних контактах й мотиви соціальної поведінки в період дорослості.
86. Характер та причинна обумовленість виникнення конфліктної взаємодії в групі.
87. Умови розвитку потреби в спілкуванні та усамітненні як базових орієнтації особистості.
88. Особливості дослідження ефективних способів переконання у процесі комунікації.
89. Аналіз якості прийняття групових рішень в проблемних ситуаціях у малій групі.
90. Специфіка адаптації особистості в соціальній групі.
91. Методи профілактики девіантної поведінки у підлітків.
92. Психологічні особливості впливу реклами на формування і прояв підліткової жорстокості.
93. Психологія розміщення реклами в ЗМІ.
94. Вплив масової комунікації на підлітків.
95. Авторитет влади і влада авторитету: соціально-психологічні проблеми авторитетності.
96. Психологічні бар'єри спілкування в системі "керівник-підлеглий".
97. Соціально-психологічні чинники формування самооцінки особистості.
98. Особливості взаємозв'язку мотивації влади та ефективності діяльності керівника.
99. Особливості взаємозв'язку агресивності та сприйняття гумору.
100. Особливості взаємозв'язку рівня емпатії і стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях.
101. Особливості стресостійкості здобувачів вищої освіти різних спеціальностей.
102. Особливості взаємозв'язку тривожності (агресивності, емпатії, самооцінки) і статусного положення особистості в групі.
103. Особливості взаємозв'язку рівня відповідальності особистості та соціально-психологічного статусу в групі.

104. Гендерні особливості ціннісних орієнтацій здобувачів вищої освіти.
105. Індивідуально-психологічні чинники сумісності членів команд стартапів.
106. Психологічні способи розвитку лідерських якостей.
107. Вплив емоцій на соціальні судження та прийняття рішень.
108. Корисливі упередження в соціальних взаємодіях.
109. Вплив соціальних ролей на сприйняття та очікування.
110. Психологія допомоги поведінці в надзвичайних ситуаціях.
111. Соціально-психологічні чинники мотивації досягнення успіху.
112. Детермінанти просоціальної поведінки в (над)звичайних ситуаціях.
113. Вплив соціальних стереотипів особистості на вибір професії.
114. Основні психологічні чинники поведінки особистості у конфлікті.
115. Психологічні особливості комунікативної компетентності людей з різним соціальним статусом.
116. Соціально-психологічні закономірності адаптації особистості у групі.
117. Соціальні уявлення про успіх та умови його досягнення у юнацькому віці.
118. Уявлення про щастя у осіб ранньої, середньої та пізньої дорослості.
119. Роль соціальних норм у формуванні поведінки.
120. Вивчення соціального впливу на поведінку споживачів.

У рамках дослідження соціально-психологічних феноменів

1. Соціально-психологічний феномен авторитету.
2. Соціально-психологічний феномен натовпу.
3. Зовнішній вигляд людини як соціально-психологічний феномен.
4. Моббінг як соціально-психологічний феномен.
5. Репутація особистості як соціально-психологічний феномен.
6. Професійна кар'єра як соціально-психологічний феномен.
7. Гендерні норми як соціально-психологічний феномен.
8. Організаційна культура як соціально-психологічний феномен.
9. Довіра як соціально-психологічний феномен.
10. Медіадовіра (до інформації, що передається електронними ЗМІ) як соціально-психологічний феномен.
11. Культура / субкультура як соціально-психологічний феномен.

12. Соціально-психологічний феномен "Фасилітація – інгібіція".
13. Соціальна ексклюзія як соціально-психологічний феномен.
14. Самотність як соціально-психологічний феномен.
15. Релігійність як соціально-психологічний феномен.
16. Медіація як соціально-психологічний феномен.
17. (Міжособистісна) атракція як соціально-психологічний феномен.
18. Відповідальність (особистості) як соціально-психологічний феномен.
19. Соціальна відповідальність як соціально-психологічний феномен.
20. Плітки як соціально-психологічний феномен.
21. Лідерство як соціально-психологічний феномен.
22. Батьківство/материнство як соціально-психологічний феномен.
23. Імідж як соціально-психологічний феномен.
24. Толерантність як соціально-психологічний феномен.
25. Стереотип як соціально-психологічний феномен.
26. Віра як соціально-психологічний феномен.
27. Здоровий образ життя як соціально-психологічний феномен.
28. Громадська думка як соціально-психологічний феномен.
29. Цінності як соціально-психологічний феномен.
30. Девіантна поведінка особистості як соціально-психологічний феномен.
31. Безпека особистості як соціально-психологічний феномен.
32. Selfie як сучасний соціально-психологічний феномен.
33. Вікова дискримінація як соціально-психологічний феномен.
34. Гарасмент як соціально-психологічний феномен.
35. Інтернет-аддикція / залежність від соціальних мереж як соціально-психологічний феномен.
36. Гейм-аддикція як соціально-психологічний феномен.
37. Реклама як соціально-психологічний феномен.
38. Студентське самоврядування як соціально-психологічний феномен.
39. Скепсис проти щеплень як соціально-психологічний феномен.
40. Етнічна самосвідомість та етнічна ідентичність як соціально-психологічний феномен.
41. Тривожність як соціально-психологічний феномен.
42. Мода як соціально-психологічний феномен.
43. Брехня як соціально-психологічний феномен.
44. Вплив як соціально-психологічний феномен.

45. Вік як соціально-психологічний феномен.
46. Феномен соціально-психологічної депривації особистості.
47. Соціально-психологічний феномен комунікативних практик у соціальних мережах/медіа.
48. Релігійний екстремізм як соціально-психологічний феномен.
49. Розуміння/сприйняття іншого як соціально-психологічний феномен.
50. Саморозкриття особистості як соціально-психологічний феномен.
51. Родинний устрій як соціально-психологічний феномен.
52. Волонтерство як соціально-психологічний феномен.
53. Татування як соціально-психологічний феномен.
54. Цивільний шлюб як соціально-психологічний феномен.
55. Маргінальність як соціально-психологічний феномен.
56. Заздрість як соціально-психологічний феномен.
57. Інклюзивний клас/група як соціально-психологічний феномен.
58. Суб'єктивний добробут як соціально-психологічний феномен.
59. Емоційний інтелект як соціально-психологічний феномен.
60. Фанатизм як соціально-психологічний феномен.

У рамках нових трендів соціально-психологічних досліджень

1. Потенціал штучного інтелекту в дослідженнях соціальної психології.
2. Етичні наслідки цифрових соціальних експериментів.
3. Використання віртуальної реальності як інструмента для вивчення соціальної поведінки.
4. Вивчення впливу штучного інтелекту на міжособистісні стосунки.
5. Вплив віртуальних середовищ на формування соціальної ідентичності.
6. Вивчення впливу соціальних мереж на психічне здоров'я.
7. Психологічні чинники популярності соціальних мереж.
8. Роль онлайн-спільнот у формуванні соціальних норм.
9. Вплив віддаленої роботи на групову динаміку.
10. Віртуальна співпраця та командна психологія у цифрову епоху.
11. Вплив доповненої реальності на соціальні взаємодії.
12. Віртуальні відносини та їх психологічні наслідки.
13. Соціальні мережі як чинник впливу на масову свідомість.
14. Специфіка Інтернет-спілкування в підлітковому і юнацькому віці.

Приклад оформлення титульного аркуша

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
Навчально-науковий інститут менеджменту і маркетингу
Кафедра психології і соціології

КУРСОВА РОБОТА З СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

на тему:

НАЗВА

Виконав(-ла):
здобувач(-ка) вищої освіти
третього курсу ННІ МіМ
групи _____
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Науковий керівник:
викладач (доцент, професор)
кафедри психології і соціології
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Харків, 2025

Приклад змісту курсової роботи

Тема "Міжособистісні конфлікти у [мультівіковому / мультинаціональному] колективі та шляхи їхнього вирішення"

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ Й РОЗВИТКУ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ У ПРОЦЕСІ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ	5
1.1. Теоретичний аналіз визначень, класифікацій і феноменології конфліктів	5
1.2. Психологічна характеристика конфліктів, що виникають у міжособистісних відносинах	10
1.3. Особливості конфліктів, що виникають у мультівікових / мультинаціональних колективах	15
ВИСНОВКИ ЗА РОЗДІЛОМ 1	16
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕВАЖАЮЧИХ СТИЛІВ РЕАГУВАННЯ У КОНФЛІКТІ СПІВРОБІТНИКІВ МУЛЬТИВІКОВОГО / МУЛЬТИНАЦІОНАЛЬНОГО КОЛЕКТИВУ	17
2.1. Характеристика вибірки та методів дослідження	17
2.2. Аналіз результатів дослідження переважаних стилів реагування в конфлікті співробітників різних поколінь / національностей	20
2.3. Соціально-психологічні технології налаштування (без)конфліктної взаємодії співробітників мультівікового / мультинаціонального колективу	35
ВИСНОВКИ ЗА РОЗДІЛОМ 2	39
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45
ДОДАТКИ	51

**Тема "Соціально-психологічні особливості
агресивної поведінки у підлітковому віці"**

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ	7
1.1. Агресивна поведінка підлітків як соціально-психологічна проблема	7
1.2. Соціально-психологічні особливості формування та прояву агресивної поведінки у підлітковому віці	19
Висновки до першого розділу	27
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ	29
2.1. Особливості організації та проведення дослідження агресивної поведінки у підлітковому віці	29
2.2. Аналіз результатів дослідження агресивної поведінки у підлітковому віці	30
2.3. Особливості соціально-психологічної корекції агресивної поведінки у підлітковому віці	34
Висновки до другого розділу	39
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ	50

Зразок оформлення таблиць та рисунків

Таблиця 2.5

Загальні показники толерантності здобувачів вищої освіти різних спеціальностей

(за методикою "Індекс толерантності"; автори: Г. У. Солдатова, О. О. Кравцова, О. Є. Хухлаєв, Л. А. Шайгерова)

№ з/п	Показники толерантності	Здобувачі вищої освіти в галузі знань "Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини"				Здобувачі вищої освіти в галузі знань "Інформаційні технології"		
		C1 (N = 144)	C3 (N = 21)	C4 (N = 38)	C7 (N = 12)	F3 (N = 21)	F4 (N = 19)	F5 (N = 16)
1	Загальний індекс толерантності	86,39	84,24	83,11	86	85,86	84,58	83,81
2	Етнічна толерантність	29,05	28,76	27,29	29,83	31	28,21	27,88
3	Соціальна толерантність	28,7	28,62	26,76	26,67	28,29	27,95	29,81
4	Толерантність як риса особистості	28,66	26,86	29,05	29,5	26,62	28,42	26,13

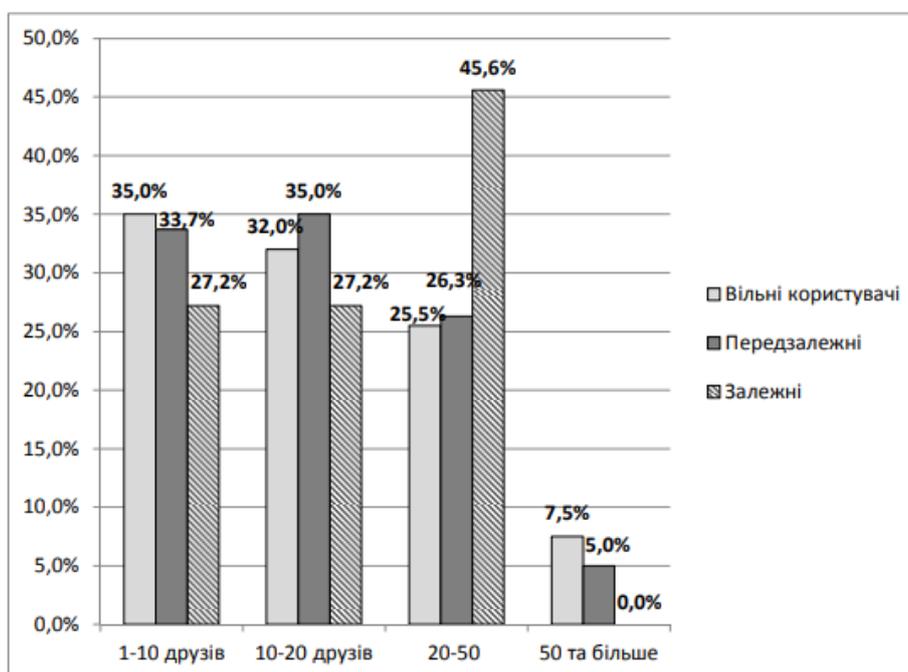

Рис. 2.4. Кількість регулярних контактів користувачів соціальних мереж залежно від інтенсивності користування ними (%)

Зразок оформлення списку використаної літератури

Характеристика джерела	Приклад оформлення
<i>Книги:</i> <i>Один автор</i>	Вавринів О. Організація та проведення психологічних і соціально-психологічних досліджень : практичний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 116 с.
<i>Два, три автори</i>	Сурякова М. В., Панфілова Г. Б., Склянська О. В. Соціальна психологія (з основами соціально-психологічного тренінгу) : навч. посіб. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 150 с.
<i>Чотири і більше авторів</i>	Титаренко Т. М., Дворник М. С., Климчук В. О. та ін. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій : практичний посібник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 220 с. Швалб Ю. М., Вернік О. Л., Вовчик-Блакитна О. О., Рудоміно-Дусятська О. В. та ін. Соціально-психологічні засади становлення екологічно орієнтованого способу життя особистості : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2015. 216 с.
<i>Без автора</i>	Соціально-психологічний супровід у мегаполісі : колективна монографія / за заг. наук. ред. проф. Резван О. О. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2024. 344 с.
<i>Стаття</i>	Богдан, Ж. Психологічна специфіка командотворення. Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія. 2023. Вип. 68, С. 8–23. Богдан Ж., Афанасьєва, Н., Ушакова, І. Гендерні особливості міжособистісної взаємодії в організації. Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. 2024. Вип. 2. С. 65–73. Holubiev S., Bilokonienko H., Khomenko P. Peculiarities of a team leader's role behaviour. Economics of Development. 2022. Vol. 21, No. 1. P.43–50

**Зразок заяви про дотримання професійної етики
під час написання курсової роботи**

Заява
про дотримання професійної етики
під час написання курсової роботи

Я, Прізвище Ім'я По батькові, здобувач(-ка) вищої освіти III курсу за спеціальністю 053 "Психологія" Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця заявляю, що в моїй курсовій роботі на тему "...", яку подаю для публічного захисту, дотримано правила професійної етики, немає плагіату, фальсифікації даних та хибного цитування. Я ознайомлений / ознайомлена із чинними у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця методичними рекомендаціями до виконання курсових робіт для здобувачів вищої освіти спеціальності 053 "Психологія", згідно з якими наявність плагіату, фальсифікації даних і хибного цитування є підставою для зниження оцінки, незадовільного оцінювання або недопуску до захисту.

(дата)

(підпис)

Критерії оцінювання курсової роботи з соціальної психології

Оцінюваний параметр	Бали	Критерії
1	2	3
1. Теоретична частина (0 – 20 балів)		
Відповідність змісту курсової роботи темі та затвердженому плану (до 4 балів)	4	Зміст роботи відповідає темі, меті та завданням, плану.
	2–3	Зміст роботи відповідає темі, але зроблено помилки в формулюванні мети, завдань чи є невідповідності плану і тексту.
	0–1	Зміст роботи лише частково відповідає названим параметрам
Ступінь розкриття теоретичних аспектів теми та коректність використання понятійного апарату (до 4 балів)	4	Повністю розкрито всі теоретичні аспекти теми, понятійний апарат адекватний.
	2–3	Не повністю розкрито всі аспекти теми.
	0–1	Зроблено суттєві помилки в розкритті теоретичних аспектів проблеми
Логічності, послідовності, аргументованості, ступінь узагальнення матеріалу (до 4 балів)	4	Виклад логічний, послідовний, аргументований. Матеріал узагальнено на високому рівні.
	2–3	Викладення логічне, послідовне, аргументоване. Матеріал узагальнено на достатньому рівні.
	0–1	Є серйозні порушення логічності, аргументованості та узагальненості викладення
Обсяг, адекватність та актуальність використаних при написанні роботи матеріалів першоджерел та дотримання етики посилань (до 4 балів)	4	Обсяг, адекватність та актуальність першоджерел відповідає вимогам.
	2–3	Є порушення якоїсь з характеристик, у т. ч., відповідності посилань.
	0–1	Є порушення кількох характеристик
Перевірка на плагіат (до 4 балів)	4	≥ 70 % унікальності.
	2–3	50 – 69 % унікальності.
	0–1	30 – 49 % унікальності
2. Підбір методик (0 – 5 балів)		
Адекватність темі (до 2 балів)	2	Методики адекватні темі.
	1	Методики не відповідають темі або не є науковими
Обґрунтованість вибору (до 2 балів)	2	Обґрунтовано вибір усіх методик.
	1	Обґрунтовано вибір не всіх методик. Вибір методик не обґрунтовано
Кількість та якість обраних методик (1 бал)	1	Якщо методики достатні для опису соціально-психологічного феномена

1	2	3
3. Опис результатів дослідження (0 – 35 балів)		
Вміння представляти результати дослідження (таблиці, рисунки) (до 10 балів)	9–10	Усі результати подано чітко, правильно, з використанням сучасних технологій.
	5–8	Деякі таблиці і рисунки представлені неправильно, дані не узагальнені.
	0–4	Лише деякі або жодна з таблиць чи рисунків зроблені правильно і презентують дані
Опис результатів (повнота, адекватність, логічність) (до 10 балів)	9–10	Результати описано повно, логічно, з поясненнями та у відповідності з теоретичними положеннями.
	5–8	Результати описано недостатньо повно, зроблено помилки, не залучено теоретичні факти чи не пояснено результати.
	0–4	Результати не описано (лише констатовано факти), відсутні пояснення чи вони нелогічні і нечіткі
Застосування методів математичної статистики (до 5 балів)	5	Застосовано адекватні статистичні критерії, правильно проведено підрахунки.
	3–4	Застосовано адекватні статистичні критерії, але допущено помилки.
	1–2	Відсутні або застосовані некоректно методи матстатистики
Обґрунтування результатів (до 4 балів)	4	Результати є обґрунтованими.
	2–3	Результати обґрунтовані недостатньо.
	0–1	Результати необґрунтовані або спроби обґрунтування є невдалими
Якість висновків (до 3 балів)	3	Висновки відповідають завданням, є чіткими.
	1–2	Висновки не повною мірою відповідають завданням, є дуже широкими або, навпаки, локальними
Стилістика та логічність викладення матеріалу; правильне використання спеціальної термінології (до 3 балів)	3	Викладення логічне, застосована адекватна термінологія, застосовано науковий стиль викладення.
	1–2	Викладення не зовсім логічне, застосовано ненаукові стилі викладення

1	2	3
4. Оформлення роботи (0 – 10 балів)		
Дотримання вимог стосовно об'єму роботи (до 3 балів)	3	Об'єм роботи відповідає вимогам.
	2	Об'єм роботи частково відповідає вимогам.
	1	Об'єм роботи суттєво відрізняється
Розміщення і форматування тексту (до 4 балів)	4	Усе відповідає вимогам.
	2–3	Частково відповідає вимогам.
	0–1	Багато помилок і невідповідностей вимогам
Оформлення списку літератури та посилань (до 3 балів)	3	Оформлено відповідно до вимог.
	2	Є незначні помилки.
	0–1	Багато помилок і невідповідностей вимогам
5. Захист курсової роботи (0 – 30 балів)		
Своєчасність захисту (до 5 балів)	5	Перша призначена дата.
	3–4	Друга призначена дата.
	1–2	Третя призначена дата
Вміння чітко та стисло викласти основні результати курсової роботи (до 10 балів)	9–10	Матеріал представлено чітко, коротко, логічно.
	5–8	Матеріал викладено не зовсім послідовно і чітко. Здобувач вищої освіти погано орієнтується в матеріалі.
	0–4	Матеріал доповіді подано нелогічно
Повнота, глибина, обґрунтованість відповідей на питання (до 10 балів)	9–10	Здобувач вищої освіти дає повні, обґрунтовані відповіді на всі питання.
	5–8	Здобувач вищої освіти дає відповіді не на всі питання або вони не є достатньо обґрунтованими.
	0–4	Відповіді не отримано, отримано на одне питання або вони є поверховими
Якість презентації (якість представлених слайдів, їх зміст, володіння презентаційним матеріалом) (до 5 балів)	5	Розроблено якісні слайди, що відображають зміст роботи.
	3–4	Доповідач добре володіє презентаційним матеріалом. Розроблена презентація не відображає повний зміст роботи або здобувач вищої освіти не володіє її змістом.
	0–2	Презентація відсутня або вона низької якості, а здобувач у ній не орієнтується

Зміст

Вступ	3
Загальні вимоги до підготовки, оформлення та захисту курсної роботи	7
Рекомендована література	21
Додатки	24

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

**Методичні рекомендації
до виконання курсової роботи
для здобувачів вищої освіти
спеціальності 053 "Психологія"
освітньої програми "Психологія бізнесу"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Білоконенко** Ганна Володимирівна
Афанасьєва Наталя Євгенівна

Відповідальний за видання *Ж. Б. Богдан*

Редактор *В. О. Дмитрієва*

Коректор *В. О. Дмитрієва*

План 2025 р. Поз. № 95 ЕВ. Обсяг 42 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61165, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру

ДК № 4853 від 20.02.2015 р.